

У Д К : 94+908(477)

Н а т а л і я Д р о б я з к о

Поховання Кочубеїв у с. Жуках на Полтавщині

На основі історичних видань у праці досліджуються поховання представників родини Кочубеїв у селі Жуках на Полтавщині з XVIII до початку XIX століття. Вклад родини Кочубеїв у будівництво церкви Покрови Пресвятої Богородиці у даному населеному пункті. Доля церкви та поховань на сьогоднішній день.

Ключові слова: церква, поховання, склеп, родина Кочубеїв, село Жуки, капличка.

Останнім часом все більше істориків звертають увагу на село Жуки, що на Полтавщині. Даний населений пункт пов'язаний з родиною Кочубеїв та ім'ям відомого літописця Самійла Васильовича Величка (1670 - бл. 1728 рр.). У даній праці ми також звернемося до історії села Жуки, але зупинимося тільки на тих історичних

сторінках, які стосуються поховання деяких представників родини Кочубеїв.

З даним населеним пунктом родину Кочубеїв пов'язала Любов Федорівна Жученко (? - бл. 1726 р.), дружина генерального судді Василя Леонтійовича Кочубея (бл. 1640 - 1708 рр.). Її батько, Федір Іванович Жученко (? - 1709 р.), з 1682 року володів даним селом та виділяв чимало коштів на церкву Покрови Пресвятої Богородиці. 8 червня 1709 року Федір Жученко помер, з усіма почестями похований в склепі Покровської церкви.

За його заповітом село Жуки перейшло у власність до дітей його доньки, Василя Васильовича та Федора Васильовича Кочубеїв. Підтвердження цьому знаходимо у праці В.Л. Модзалевського «Малороссийский родословник»: «... по завещанию деда своего Федора Жученка получили (1709) сь братомъ Федоромъ с. Жуки и слободку Локовщину» [1, 529]. 11

березня 1710 року гетьман Іван Скоропадський жалуваною грамотою підтвердив у вічне володіння село Жуки Василю Васильовичу Кочубею (1680 - 1743 рр.).

За описом села Жуки за 1732 рік, який поданий у праці В. Бучневича «Село Жуки Полтавского уезда» сказано: «... у селі нараховувалось 260 дворів, у яких проживали 61 козак та 132 залежних від Кочубеїв селян, було 2 церкви - Покровська та Георгіївська, 2 церковно - приходські школи та 2 церковні шинки» [2, 31].

12 серпня 1743 році Василь Васильович Кочубей у своєму будинку у селі Жуках: «... от приключившойся от Божіяго посещения жестокой мне болезни всема на своемъ здоровьи ослабевши и видя приближавшуюся мне кончину составилъ тестамент» [1, 530]. Помер Василь Васильович 21 серпня 1743 року і похований у склепі Покровської церкви поряд з другою

дружиною - Марфою Іванівною Кочубей (в дівочтві Янович), яка померла в 1742 році та поряд з двома їхніми новонародженими дітьми, на жаль, стать дітей та в якому році вони померли встановити не вдалося.

За заповітом Василя Васильовича Кочубея маєток у с. Жуках перейшов у володіння до сина Семена Васильовича (1725-1779 рр.). Підтвердженням цього знаходимо у праці В.Л. Модзалевського «Малороссийский родословник»: «Семень Васильевич имел отцовский дворъ въ с. Жукахъ» [1, 532].

Саме Семен Васильович, щоб увіковічнити пам'ять своїх батьків вирішив перебудувати дерев'яну церкву Покрови Пресвятої Богородиці, якій було уже понад сто років. У 1763 році, отримавши дозвіл на будівництво від київського митрополита Арсенія Могилянського, церкву повністю розібрали та заклали фундамент нової мурованої. Будівництво було завершено у

1770 році. В. Бучневич так описав її місце розташування: «Здесь, среди села, на взгорье, у проезжей дороги, ютится маленькая, каменная, в виде корабля, одноглавая церковь во имя Покрова Пресвятыя Богородицы, построенная в 1770 году» [2, 32].

У 1776 році церкву Покрови Пресвятої Богородиці передано із відомства Київської єпархії до відомства Слов'янської і Херсонської єпархії. В цей час церква мала одного священника, ним був Федір Гаєвський та двох церковно-служителів. На той час до церковної парафії належало 62 двори та 6 бездвірних хат.

Таємний радник Семен Васильович помер 13 грудня 1779 року у м. Глухові, похований у кам'яній церкві Різдва Пресвятої Богородиці у с. Дубовичі на Сумщині [3, 330]. Маєток у с. Жуках з землями перейшов у спадок до сина Михайла (1751 - ? рр.). Про його діяльність у с. Жуках в історичних

джерелах збереглося мало відомостей. В.Л. Модзалевський у праці «Малороссийский родословник» зазначає: «... у него в Жукахъ 1174 душъ..., жиль в Трибахъ» [1, 535], де ймовірно і похований.

Син Михайла Семеновича - Семен Михайлович (1779 - 1835 рр.) став наступним спадкоємцем с. Жуки. В. Бучневич у праці «Село Жуки Полтавского уезда» так про нього згадує: «Как о золотом веке сохранилась память о времени господства у Жуках действительного статского советника Семена Михайловича Кочубея» [2, 40]. Його дружиною була Параска Яківна Бакуринська (1784 - 1815 рр.), яка свій вічний спочинок знайшла біля Покровської церкви с. Жуки.

В. Бучневич описує похорон Параски Яківни: «Семен Михайлович Кочубей пригласил, для погребения ее, архимандрита полтавского монастыря Иосифа Ильицкого, городских протоиереев и множество

священников. Дорога от его дома до самого собора (он жил тогда в Полтаве) и отсюда до села, в известных пунктах, где предполагалось чтение евангелия, была устлана сосною. По совершении погребения, поминание в Жуках продолжалось более недели. На площади ежедневно в больших котлах варили для народа обед и ужин, а также выставлены были бочки водки и пива. За погребение, как значится в конторских, книгах, архимандриту Иосафу Ильицкому и протоиереям было выдано по 500 руб., а священникам по 900 руб. ассигнациями. Местному же священнику Федору Романовскому подарена была большая, более двух десятин, прекрасная усадьба...» [2, 41].

Шануючи своїх предків у 1824 році Семен Михайлович склав письмове прохання на щорічне поминання Василя Леонтійовича Кочубея 15 липня у Покровській церкві: «... я, как потомок, поставляю себе и потомству моему

священным долгом (вместо существовавшего до сего постановления - отправление молитв 1-го и 14-го октября), для незабвенной памяти дня совершившего страдальческую кончину предка Василия Леонтьевича, от сего времени впредь ежегодно, в день 15 июля установить приношение по обряду христианскому в Покровской церкви в Жуках, где и прах сына его, полковника Василия Васильевича, почивает, молитв, на литургии приличных, и с отправлением панихиды о спасении страдальца и усопших предков фамилии моей. Для чего утвердил бумагу сию и печатью фамильного герба, полагаю для хранения оной при Покровской Жуковской церкви. Писана в селе Жуках июля 13, 1824 года» [2, 35].

Аркадій Кочубей у праці «Сімейна хроніка» також згадував про Семена Михайловича: «Нельзя также не вспомнить о Семене Михайловиче Кочубее, который пышно и роскошно жилъ въ Полтаве; онъ

никогда не садился обедать иначе как в кругу гостей, не менее 30-ти человек. Семен Михайлович промотал 7 тысяч душ крестьян и умер в бедности; но к чести его надо сказать, что он первый положил основание Полтавского института благородных девиц» [4, 13].

Помер Семен Михайлович 29 квітня 1835 року і «... погребень в с. Жукахъ» [1, 539] біля Покровської церкви. Підтвердження цього знаходимо у «Київській старині» за 1894 рік у статті «Полтавский губернский маршалъ С.М. Кочубей» де йдеться: «Въ 1816 г. онъ совершенно оставилъ всякую общественную деятельность и поселился в своемъ имени, с. Беликахъ Миргородского уезда, где и провелъ последние годы жизни в полнейшей бедности, такъ что священникъ с. Жуковъ Федоръ Романовский устроилъ по немъ поминки за свой счетъ... » [5, 136].

Наступні власники с. Жуки у самому

селі не проживали, але піклувалися про нього і про церкву Покрови Пресвятої Богородиці. В 1876 році на кошти княгині Єлизавети Василівни Кочубей (1821 - 1897 рр.) зліва від вівтаря Покровської церкви був облаштований другий престол святої Марії Магдалини [6, 238].

В 1914 році Віктор Сергійович Кочубей (1860 - 1923 рр.) виділив кошти на ремонт даної церкви. Під час цього ремонту, 30 травня 1914 року, коли почали міняти підлогу у церкві, обвалилася земля і робітники знайшли чотири кам'яні склепи, це і були поховання Кочубеїв. Дану подію досить гарно описує відомий український археолог і краєзнавець Василь Бучневич: «О случившемся немедленно дано было знать владельцу имения в с. Жуках князю Виктору Сергеевичу Кочубею, который прибыл сюда, для освидетельствования могил. В этих могилах по данным, находящимся при церкви, покоятся: Василий Васильевич

Кочубей, полтавский полковник, умерший 19 августа 1743 г., его вторая супруга - Марфа Ивановна, урожденная Янович, сестра Глуховского атамана Ивана Яновича, скончавшаяся 30 октября 1742 г., и двое детей. Рядом с могилой Василия Кочубея, с левой стороны, оказался еще один каменный склеп, необрушившийся, который оставлен нетронутым. По очистке могил от обрушившихся сводов и мусора, найдено - в первой из них - мало истлевшими: покрывало на покойнике, кафтан и рубаха (все шелковой материи); во второй - головной шелковый убор покойницы и чулки шелковые, тоже неистлевшие, платье же сохранилось только в поясе. По сторонам черепа две золотых серги, в виде небольших колечек. Скелеты в обеих могилах целы. В третьей - детской могиле - оказался неистлевшим костюмчик (рубашечка и панталоны) шелковой материи, золотой маленький нательный крестик и череп,

остальной костяк истлел. Ручные деревянные кресты во всех трех могилах также сохранились довольно хорошо, хотя изображений на них нет. В четвертой могиле, кроме черепа, да и то неполного, не обнаружено никаких остатков. Серебряный газ, в виде тесьмы, которыми оббиты были крышки гробов, во всех могилах сохранился довольно хорошо, хотя и не в полном виде, так как, во время очистки могил от мусора, он был местами разобран. Гробы истлели. После панихиды, прах покойников был покрыт дубовыми гробовыми крышками, и склепы вновь заделаны каменными сводами и зацементированы на средства князя Виктора Сергеевича Кочубея» [2, 33].

Доля Покровської церкви подібна до багатьох інших церковних споруд початку ХХ століття. У 1921 році церква була зачинена, а під час II Світової війни храм розібрали, поховання поруйнували. У 2009 році на тому місці побудували каплицю

Покрови Пресвятої Богородиці, яка належить
Українській православній церкві Київського
патріархату.

Посилання

1. Модзалевський В.Л. Малоросійський Родословник [Т.2]. Е-К. - К., 1910. - С. 529.
2. Бучневич В.Е. Село Жуки Полтавського уезда // Праці Полтавської Вченої Архівної Комісії. - 1916. - № 14. - С. 31 — 43.
3. Дробязко Н. Місця, де знайшли вічний спокій представники родини Кочубеїв

// Сіверщина в історії України. - К.,
2013. - Випуск 6. - С. 330 — 332.

4. Сімейна хроніка. Записки Аркадія Васильовича Кочубея 1790 – 1873. – С.-Петербург: Типографія бр. Пантелєєвих. – Казахстан. – 1890. – № 83. – 314 с.
5. Документи, ізвестія и заметки. Полтавський губернський маршал С.М. Кочубей // Київська старина. - 1894. - Т. I. - С. 136.
6. Шевченко Л. Духовні фундації родини Кочубеїв на Полтавщині // Науковий пошук. - К., 2011 - № 18. - С. 238.